

УДК: 341.123.04+341.231.14(4-672EU)
Biblid 1451-3188, 15 (2016)
Год XV, бр. 56-57, стр. 410-428
Изворни научни рад

Лука ГЛУШАЦ¹

ЕВРОПСКА УНИЈА ПРЕД САВЕТОМ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ABSTRACT

This paper presents the activities of the European Union in the United Nations Human Rights Council. The author points out that, despite the well-developed normative framework for foreign policy in the field of human rights, problems typical for EU foreign policy *in general*, very clearly depict in this field as well. Despite its clear aspirations and some notable success, the European Union failed to take a leading position in the UN Human Rights Council. In order to succeed, the EU must reduce the distance between Brussels, as the center of political decision-making and Geneva, as the main forum for the presentation of respective decisions. A prerequisite of this is a faster internal formulation of a common position, which could then be effectively communicated to other members of the Council. Here, of particular importance is the EU diplomatic structure in Geneva, which continues to be characterized by the resistance of Member States to cede coordination and actual leadership to the EU Delegation. Thus, the EU transmits confusing voices, which greatly reduces its capacity to effectively lobby.

Key words: European Union, human rights, United Nations, Human Rights Council, fundamental rights, EU Action Plan on Human Rights and Democracy.

1) УВОД

Много тога је написано о дилеми да ли је ЕУ глобални актер или не. Истраживачи су долазили до различитих закључака, делом и у зависности од тога којом су се сфером деловања бавили. У економском смислу, ЕУ је најчешће

¹ Факултет политичких наука Универзитета у Београду, Стручна служба Заштитника грађана Републике Србије. Е-маил: lukaglusac@gmail.com. Ставови изречени у овом раду припадају аутору и не представљају нужно званичан став Заштитника грађана.

позитивно оцењивана као актер са глобалним досегом. У безбедносном смислу закључак варира у односу на то да ли се она посматра кроз уске војне наочаре или у свом проширеном и продубљеном издању. Интересантно, иако су људска права један од значајнијих „извозних производа“ ЕУ, скромна је домаћа литература која се бави људским правима у спољно-политичком деловању ЕУ, иако она сама себе перципира као глобалног борца за људска права. Овим радом желимо да допринесемо постојећој литератури, тврдећи да упркос свом јасно израженом циљу да заузме лидерску позицију у Савету УН за људска права, ЕУ то није успела да оствари. Проблеми карактеристични за њену спољну политику генерално, врло јасно осликавају и у области људских права. Ту се мисли на недовољну изграђеност и препознатост Европске уније као јединственог актера у међународним односима, делом проузроковану спорашћу да у кризним ситуацијама довољно брзо формулише заједнички став, што за последицу има да се други интерлокутори у мултилатералном окружењу и даље окрећу појединачним државама чланицама. У наставку ћемо прво приказати који су извори за заштиту основних права у праву ЕУ. Потом ћемо скицирати институционалну архитектуру за креирање и спровођење политике људских права у ЕУ, да бисмо потом представили и основне црте саме њене политике у области људских права. Главни део рада посвећен је анализи деловања ЕУ у Савету Уједињених нација за људска права, као главног светског форума у овој области.

2) ЉУДСКА ПРАВА У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Историјски гледано, гаранције заштите људских права нису биле предмет оснивачких уговора Европске економске заједнице, јер се сматрало да су људска права под надлежношћу држава. Ипак, неке одредбе Уговора о ЕЕЗ имале су, па макар и само рудиментарни, карактер гаранција људских права, као што су забрана дискриминације на основу држављанства (чл. 6), слобода кретања радне снаге (чл. 48), или забрана дискриминације на основу пола у погледу плата (чл. 119). Уговором о оснивању Европске уније из Мадрихта 1992. године уведена је заштита људских права као опште начело комунитарног права, да би касније људска права на нивоу ЕУ била јачана сваком допуном уговора. Ступањем на снагу Лисабонског уговора, односно Уговора о Европској унији (УЕУ) и Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ), заштита основних права у ЕУ у значајној мери је консолидована. Члан 2. УЕУ као основне вредности ЕУ истиче „људско достојанство, слободу, демократију, једнакост, владавину права и поштовање људских права, укључујући права припадника мањина“. Члан 3. УЕУ као један од циљева ЕУ предвиђа да она у „својим односима с остатком света доприноси искорењивању сиромаштва и заштити људских права, посебно права детета“. Европска унија се у свом спољњем деловању мора придржавати основних

начела, предвиђених чланом 21. УЕУ, која обухватају демократију, владавину права, универзалност и недељивост људских права и основних слобода, поштовање људског достојанства, једнакост и солидарност, те поштовање начела Повеље Уједињених нација и међународног права. Европска унија подржава начело „недељивости људских права и основних слобода“ и обавезује се да ће економска и социјална права сматрати једнако важнима као грађанска и политичка права (члан 21. УЕУ). Чланом 205. УФЕУ предвиђено је да међународно деловање ЕУ мора бити вођено начелима из члана 21. УЕУ. Повеља ЕУ о основним правима први пут у историји ове организације, гарантује низ грађанских, политичких, економских и социјалних права у једном јединственом документу. Ова права су подељена у шест делова: достојанство, слободе, једнакост, солидарност, права грађана и правда. Гарантована права су базирана на Европској конвенцији о људским правима, Европској социјалној повељи и другим међународним инструментима. Повељу ЕУ о основним правима изворно су усвојили Европски савет, Европски парламент и Комисија на Самиту у Ници крајем 2000. Повеља тада није уграђена у Уговор, те се поставило питање њеног правног статуса, које је коначно разрешено тек Уговором из Лисабона. До тада је Повеља „само“ обавезивала органе, нарочито Комисију, да воде рачуна о њеном поштовању приликом предлагања и доношења различитих аката. Прва судска пресуда која је узела у обзир Повељу била је одлука Општег суда (тада под називом Првостепени суд) од 31. јануара 2002, у случају *max.mobil Telekommunikation Service GmbH v. Commission*, која је чланове 41. до 47. Повеље навела као потврду општих правних начела заједничких за државе чланице.² Уговор из Лисабона, односно УЕУ, дефинисао је да Повеља „има исту правну вредност као и Уговори“, али истовремено „не проширује ни на који начин надлежности ЕУ дефинисане Уговорима“ (чл. 6.), чиме је правна снага Повеље строго лимитирана на област примене права ЕУ. Суд правде ЕУ у последњој инстанци одлучује о интерпретацији права из Повеље, уз могућност да му се национални судови обратe за доношење одлуке о претходном питању у погледу њеног тумачења, која је обавезујућа за национални суд и све националне администрације. Лисабонски уговор, такође, обавезује ЕУ да приступи Европској конвенцији о људским правима (ЕКЉП) Савета Европе. Иако су све чланице ЕУ и потписнице Европске конвенције за људска права, ЕУ то није, те се ЕКЉП и њен правосудни механизам не примењује на саму ЕУ. Све чланице ЕУ ипак морају да поштују Конвенцију када примењују неки пропис ЕУ. Неписани извори права ЕУ су општа правна начела. Општа правна начела су

² Марко Вујачић, *Заштита људских права у Европској унији – првих 60 година*, у Јелена Бабић (ур.), *Годишњак УЕФ Србија 2011*, Службени гласник и Унија европских федералиста Србија, Београд, 2012, Интернет: https://markovujacic.files.wordpress.com/2007/02/zastita_osnovnih_prava_u_evropskoj_uniji_-_prvih_60_godina.pdf. 23.04.2016.

апстрактна правила веће правне снаге од секундарних комунитарних норми. У њиховом стварању инструменталну улогу одиграо је Суд правде. Начела омогућавају да се попуне празнине и да се разреше питања тумачења постојећег права на најправеднији могући начин. Ова начела остварују учинак применом права, посебно у пресудама Суда правде који је одговоран за обезбеђивање поштовање права у тумачењу и примени Уговора. Уз начело аутономије, непосредне примењивости и првенства права ЕУ, остала правна начела обухватају гарантовање основних права, начело пропорционалности, заштиту легитимних очекивања, право на прописно саслушање и начело одговорности држава чланица за кршење комунитарног права ЕУ, итд.³ У инаугурацији уставних традиција заједничких државама чланицама као извора заштите основних права, такође је кључну улогу одиграо Суд правде. Уговором из Лисабона потврђена је делатност Суда правде који је заједничке уставне традиције, односно уставно право држава чланица, уврстио у извор инспирације за заштиту основних права. За тај процес од посебног је значаја пресуда у случају *Internationale Handelsgesellschaft mbH*⁴, у којем је Суд први пут упутио на изворе инспирације за концепт основних права. У случају *Nold*⁵, Суд је увео нови извор инспирације - међународне уговоре за заштиту људских права који обавезују државе чланице. Коначно, Уговором из Лисабона, Европска унија је добила правни субјективитет, чиме је стекла право да склапа међународне уговоре. Први уговор из категорије основних конвенција за људска права, којем је ЕУ приступила је Конвенција Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом.

3) ИНСТИТУЦИОНАЛНО УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ ПРАВИМА У СПОЉНО-ПОЛИТИЧКОМ ДЕЛОВАЊУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Поред институција које учествују у креирању и спровођењу спољне политике Европске уније *in general*, за политику у области људских права задужене су још неки актери, па ћемо их све укратко скицирати. Европски савет одређује стратешке интересе ЕУ и опште смернице за заједничку спољну и безбедносну политику. Министри спољних послова у Савету за спољне послове, који се састаје сваког месеца, уопштено се баве питањима људских права која произлазе из заједничке спољне и безбедносне политике. Саветом за спољне послове председава Високи представник за заједничку спољну и

³ Klaus Dietrich Borchardt, *The ABC of Community Law*, Bruseels, 2000, p. 61.

⁴ Случај 11/70. 1970. *Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr und Vorratstelle fur Getreide und Futtermittel*. ECR 1125.

⁵ Случај 4/73. 1974. *Nold v. Commission*. ECR 491.

безбедносну политику који доприноси развоју заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ и осигурава спровођење одлука. Високи представник, такође, представља Европску унију у питањима заједничке спољне и безбедносне политике те надгледа Европску службу за спољне послове (ЕССП) и изасланства ЕУ у трећим земљама. Унутар Европске службе за спољне послове постоји Одељење за људска права и демократију, а свако изасланство има „особу за контакт“ (енг. *focal point*) за људска права. Европска комисија води преговоре о међународним споразумима, надгледа процес проширења и политику суседства, те управља развојним програмима и финансијским инструментима (блиско сарађујући с Европском службом за спољне послове), укључујући и Европски инструмент за демократију и људска права. Радну групу за људска права (СОНОМ) основао је Европски савет 1987. године (и продужавао њен мандат 1999. и 2003.) са задатком да разматра све аспекте људских права у спољним односима Европске уније и да помаже рад и доношење одлука Савета у овој области. Радну групу чине стручњаци за људска права из држава чланица, Европске службе за спољне послове и Европске комисије. Њен главни задатак је да пружа помоћ у одређивању стратешких приоритета ЕУ, у вези с тематским и посебним географским питањима. Она, такође, координира ставове држава чланица ЕУ на мултилатералним форумима за људска права, као што су Генерална скупштина УН (Трећи комитет) и Савет УН за људска права. Радна група надгледа спровођење широм света политике ЕУ у области људских права и демократије, укључујући смернице за људска права, дијалоге за људска права и консултације са трећим државама. СОНОМ обавља припреме за дискусије о људским правима и демократији за Политичко-безбедносни комитет, Комитет сталних представника и Европски савет.⁶ Радна група такође блиско сарађује са Радном групом за основна права, права грађана ЕУ и слободно кретање људи (FREMP), која се бави питањима у вези са Повељом ЕУ о основним правима и преговорима у погледу приступања Европске уније Европској конвенцији о људским правима (ЕКЉП). FREMP је уједно одговорна и за: припремни рад у оквиру законодавних поступака Савета у подручју основних права, права грађана и слободног кретања; сва питања која се тичу поштовања основних права у ЕУ и њихово унапређење; и израду радних извештаја, годишњег извештаја о раду Агенције за основна права.⁷ СОНОМ и FREMP раде заједно на постизању кохерентности унутрашње и спољне политике ЕУ у области људских права.

Од 2012. године постоји и специјални представник ЕУ за људска права. Његова улога је повећање делотворности и видљивости политике људских

⁶ Интернет: http://eeas.europa.eu/human_rights/workgroup/docs/cohom_mandate_en.pdf.

⁷ Интернет: <http://www.consilium.europa.eu/hr/council-eu/preparatory-bodies/working-party-fundamental-rights-citizens-rights-free-movement-persons/>.

права ЕУ. Специјални представник има широк, флексибилан мандат те уско сурађује с Европском службом за спољне послове. Правна основа за његово именовање је члан 33. УЕУ, према којем Савет може, на предлог високог представника ЕУ за спољну и безбедносну политику, именовати специјалног представника за одређена политичка питања. Специјални представник врши послове под руководством Високог представника. Међу задатке СП спадају: допринос спровођењу политике ЕУ у области људских права, посебно Стратешког оквира за људска права и демократију ЕУ и Акционог плана за људска права и демократију ЕУ, укључујући формулисање одговарајућих препорука; допринос спровођењу смерница, алата и акционих планова ЕУ у области људских права и међународног хуманитарног права; побољшање дијалога са владама трећих држава и међународним организацијама, као и организацијама цивилног друштва и другим релевантним актерима, у циљу обезбеђивања ефикасности и видљивости политике ЕУ за људска права; и допринос бољој кохерентности и конзистентности политике људских права Европске уније.⁸ Политичко-безбедносни комитет и СП посебно блиско сарађују, при чему Комитет пружа специјалном представнику стратешке смернице и политичку дирекцију у оквиру свог мандата, не мешајући се у делокруг рада СП.⁹ Европски парламент доприноси политикама Европске уније и прати рад њених осталих институција. У складу с члановима 207. и 218. УЕУ потребна је сагласност Парламента како би већина међународних споразума ступила на снагу. Тако је, на пример, Парламент 2011. спречио текстилни протокол у оквиру Споразума о партнерству и сарадњи између ЕУ и Узбекистана због питања у вези са радом деце. Члан 36. УЕУ предвиђа да се Високи представник мора саветовати с Парламентом о главним аспектима и основним опредељењима заједничке спољне и безбедносне политике и информисати га о развоју тих политика. Резолуције које доноси Парламент могу помоћи у подизању свести о злоупотреби људских права. Резолуције могу бити део законодавног поступка, резултат извештаја парламентарних одбора по сопственој иницијативи или резултат хитних расправа које се обично одржавају четвртком поподне на свакој пленарној седници у Стразбуру, како би се истакнула чита кршења људских права у свету (члан 122. Пословника Парламента). Пододбор Парламента за људска права, који је повезан с Одбором за спољне послове, организује расправе о бројним питањима у области људских права, уз учешће заинтересованих страна, како би се прикупиле информације за састављање резолуција. Пододбор се бави свакодневним вођењем података о људским правима, док његова изасланства редовно

⁸ Council Decision (CFSP) 2015/260 of 17 February 2015 extending the mandate of the European Union Special Representative for Human Rights, Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015D0260>.

⁹ Ibid.

посећују релевантне земље. Остали одбори који се баве питањима људских права у оквиру спољних односа ЕУ су Одбор за спољне послове (AFET), Одбор за међународну трговину (INTA), Одбор за развој (DEVE) и Одбор за права жена и једнакост полова (FEMM). Људска права суштинска су тема састанака с парламентима земаља које нису чланице ЕУ и регионалних парламентарних скупштина. Парламентарни одбори за спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању између Европског парламента и националних парламената држава које теже чланству ЕУ такође покривају и питања људских права. Како би се осигурала доследност и веродостојност активности Парламента, 2011. године одобрене су „Смернице за међупарламентарна изасланства ЕП-а о унапређењу људских права и демократије током посета земљама које нису чланице ЕУ”. Захваљујући својим буџетским овлашћењима (према члану 14. УЕУ и члану 310. став 1 УФЕУ), Парламент одлучује о додели средстава Европском инструменту за демократију и људска права и другим финансијским инструментима који се користе за унапређење људских права. Годишњи извештај Парламента о људским правима и демократији садржи оцене о политици ЕУ о људским правима, преглед активности Парламента и поставља приоритете.¹⁰

4) ЉУДСКА ПРАВА У СПОЉНО-ПОЛИТИЧКОМ ДЕЛОВАЊУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Када је Лисабонским уговором потврђено да су људска права угаони камен Европске уније, те да прожимају све политике Европске уније, чинило се да ће дотад фрагментирана политика ЕУ у области људских права постати кохерентнија и заокруженија. Све до 2012. године не бележе се значајнији позитивни помаци. Тада је ЕУ усвојила Стратешки оквир и акциони план о људским правима и демократији¹¹, покушавајући да побољша ефикасност и доследност своје политике људских права. Европски савет је овим документом одредио начела, циљеве и приоритете за побољшање делотворности и доседности политике ЕУ за период од десет година. Савет је предвидео интегрисање људских права у све политике ЕУ. Европска унија је 2015. године усвојила нови Акциони план за период 2015-2019. под називом „Чувајући људска права у срцу ЕУ агенде“.¹² Важан декларативни документ у

¹⁰ Интернет: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hr/displayFtu.html?ftuid=FTU_6.4.1.html.

¹¹ Интернет: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/131181.pdf.

¹² Интернет: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/joint_communication_on_human_rights_and_democracy_en.pdf. Више о новом Акционом плану видети у: Јелица

формулисању политике ЕУ у појединачним питањима људских права су Смернице ЕУ о људским правима. Иако нису правно обавезујуће, због чињенице да их доноси Европски савет имају посебну тежину. До сада су донете смернице о, на пример, правима детета, мерама против мучења и другог окрутног поступања, заштити деце у оружаним сукобима, заштити бораца за људска права, поштовању међународног хуманитарног права, унапређењу слободе вероисповести, заштити ЛГБТ особа и тако даље.¹³ На делатном нивоу, Европска унија спроводи ове смернице путем демарша и изјава. Вероватно највидљивија манифестација истовремено и политике условљавања и политике људских права Европске уније јесу клаузуле о људским правима које су од 1995. године обавезан елемент свих уговора са трећим странама о трговини или сарадњи уопште. До данас је ЕУ склопила преко 120 таквих уговора. Клаузула представља основу за сарадњу у унапређењу људских права у трећим државама, као и правни инструмент за мере у случају кршења људских права¹⁴, које варирају од привременог блокирања средстава преко суспензије уговора, до различитих форми санкција. Клаузула може бити инструмент и позитивног и негативног условљавања, у зависности од конкретног случаја. Ако условљивач обећа испуњење у тренутку када условљени испуни услове, говоримо о позитивном условљавању. „Насупрот томе, негативно условљавање [...] укључује смањење или суспензију [већ постојећих] добити уколико условљени не испуни услове“.¹⁵ Једнако је значајан тренутак активирања клаузуле. У односу на тај критеријум условљавање може бити *ex ante* и *ex post*. *Ex post* условљавање односи се на ситуацију у којој се „условљавање појављује онда кад су стране закључиле уговор, договор или било који други уговорни однос“.¹⁶ Таква је, на пример, клаузула о људским правима у различитим трговинским уговорима ЕУ са трећим земљама. Најпознатији пример ове врсте је у вези са земљама у развоју, односно бившим колонијама држава чланица у оквиру Ломе конвенције, која сада повезује ЕУ са 70 афричких, карибских и пацифичких

Горданић, „Акциони план ЕУ у области људских права и демократије за период 2015-2019“, *Европско законодавство*, бр. 54, 2015.

¹³ Интернет:: http://eeas.europa.eu/human_rights/guidelines/index_en.htm.

¹⁴ European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy, Brussels, 12.12.2011, Com(2011) 886 Final, Joint Communication to the European Parliament and the Council - Human Rights and Democracy at the Heart of EU External Action –Towards a More Effective Approach.

¹⁵ Piotr Zalewski, *Sticks, carrots and great expectations: Human rights conditionality and Turkey's path towards membership of the European Union*, Warsaw, Centre for International relations, 2004, p. 3, доступно на: http://www.csm.org.pl/images/rte/File/EN/Publications/Reports%20&%20Analyses/2004/rap_i_an_0904a.pdf.

¹⁶ Ibid.

држава. Иако је реч о превасходно неполитичким трговинским уговорима, Ломе договор директно упућује на поштовање људских права. Условљавање у области људских права у процесу придруживања је истовремено и *ex ante* и *ex post*. Гледано из угла целокупног процеса оно је *ex ante*, јер је поштовање услов за само чланство. Ипак, када се процес придруживања посматра фазно, оно може бити виђено и као *ex post*, јер на пример, Споразуми о стабилизацији и придруживању осмишљени за све државе Западног Балкана, али и ранији уговори са Румунијом,¹⁷ и Бугарском (када је први пут уведена),¹⁸ садрже одредбу према којој је поштовање људских права битан елемент Споразума.¹⁹ Дајући овој одредби статус „битног елемента“ уговора, Европска унија је себи омогућила да угаси или обустави примену уговора, у складу са Бечком конвенцијом о уговорном праву.²⁰ Поред билатералних односа, Европска унија своју политику људских права посебно покушава да промовише у мултилатералним форумима, следећи свој циљ да постане водећи актер људских права у глобалним размерама. Унија се посебно уложила у јачање утицаја у форматима Уједињених нација – Савету за људска права и Трећем комитету Генералне скупштине. Како је Савет за људска права преципиран као главни светски форум за људска права²¹, ставићемо акценат на представљање и анализу деловања Уније у овом органу УН.

¹⁷ Уговор између ЕУ и Румуније, доступан на Интернету: [http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_do?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=21994A1231\(20\)&model=guichett](http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_do?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=21994A1231(20)&model=guichett).

¹⁸ Уговор између ЕУ и Бугарске, доступан на Интернету: [http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=21994A1231\(24\)&model=guichett](http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=21994A1231(24)&model=guichett).

¹⁹ Видети на пример члан 2. ССП са Македонијом и члан 2. ССП са Хрватском.

²⁰ Члан 60, став. 3б Бечке конвенције о уговорном праву („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 30/72).

²¹ Rita Freedman, *New Mechanisms of the UN Human Rights Council*, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 29/3, 2011, pp. 289–323; *The United Nations Human Rights Council: A Critique and Early Assessment*, London, Routledge, 2013; Balakrishnan Rajagopal, “Lipstick on a Caterpillar? Assessing the New U.N. Human Rights Council Through Historical Reflection”, *Buff. Hum. Rts. L. Rev.*, 7, 2007, pp. 7-17; Elvira Domínguez Redondo, “The Universal Periodic Review of the UN Human Rights Council: An Assessment of the First Session”, *Chinese Journal of International Law*, 7(3), 2008, pp. 721-734; Maria Viegas e Silva, “The United Nations Human Rights Council: Six Years On”, *SUR - International Journal on Human Rights*, 10(18), 2013, pp. 97-112; Maximilian Spohr, “United Nations Human Rights Council: Between Institution-Building Phase and Review of Status”, in Armin von Bogdandy, Rüdiger Wolfrum (eds.), *May Planck Yearbook of United Nations Law*, 14, 2010, pp. 169-218.

5) ДЕЛОВАЊЕ ЕУ ПРЕД САВЕТОМ УН ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Савет за људска права заменио је Комисију за људска права, која је од 1946. до 2006. била главни политички форум УН у области људских права. Комисија је током деценија одиграла важну улогу у промоцији значаја међународног надзора над људским правима у државама чланицама, а посебно од седамдесетих година 20. века, када је увела специјалне процедуре (тематске и географске), чиме је надзор подигла на виши ниво. Међутим, током деведесетих година расле су критике Комисије да да њене активности „сувише зависе од политичког утицаја неких земаља и регионалних група, што је имало за последицу селективност, па чак и избегавање да се поједина веома озбиљна кршења људских права подвргну надзору“.²² Чланице Комисије често су опструирале усвајање мандата специјалних процедура и избор носилаца мандата, а геополитичка утакмица се директно манифестовала и у раду Комисије. Комисија је често била онемогућена да врши свој мандат, јер су њене чланице биле и државе које је требало најстроже контролисати (нпр. Либија током Гадафијевог режима или Судан током Дарфурске кризе). Као решење за излазак из озбиљне институционалне кризе, одлучено је да се Комисија трансформише у Савет за људска права. Након мукотрпног преговарања, Генерална скупштина је 2006. године усвојила Резолуцију 60/251, којом је основан Савет за људска права. Гледано са аспекта система УН, Савет је основан као помоћно тело Генералне скупштине УН, тако да директно извештава Генералну скупштину о својим налазима, а не преко Економског и социјалног савета, како је то чинила Комисија. Таквом одлуком је Савет, по начину извештавања и хијерархији готово стављен у раван са Саветом безбедности и Економским и социјалним саветом. Оснивачком резолуцијом Савету су утврђене само основне функције и начела којим ће се Савет руководити, док су процедура рада и остала оперативно-организациона питања остављена самом Савету. Савет је 2007. године предложио, а Генерална скупштина усвојила две резолуције – о институционалном устројству Савета и Кодекс понашања мандатара по специјалним процедурама, чиме је Савет могао на дневном нивоу да обавља своје надлежности.²³ Европска унија у почетку није подржавала идеју о реформи Комисије, превасходно због непостојања униформног става држава чланица ЕУ и нејасног будућег институционалног

²² Весна Петровић, „Реформа система заштите људских права у Уједињеним нацијама – Савет за људска права“, у Зоран Радивојевић (ур.), *Уставне и међународноправне гаранције људских права*, Правни факултет Универзитета у Нишу, 2008, стр. 63.

²³ Жаклина Новичић, Анђела Стојановић, Милош Јончић, „Савет УН за људска права: структура, механизми и пракса“, *Међународна политика*, бр. 1143, јул-септембар 2011, стр. 94-118.

аранжмана.²⁴ Ипак, када су током преговора добијени обриси Савета, ЕУ се значајно заложила да цео процес буде успешан, да би, по неким ауторима постала и „критична сила“²⁵ у заговарању оснивања Савета. Треба нотирати да Европска унија није, на крају, крила разочараност исходом преговарања око оснивања Савета²⁶, превасходно због и даље великог броја чланица новог тела (Комисија је имала 53, а Савет 48), који спречава значајнију оперативност, чињенице да оснивачка резолуција није садржала конкретније услове за чланство у Савету (ЕУ је заговарала оштрије критеријуме, који би искључивали репресивне режиме) и због тога што Савет није формално подигнут на ниво главног органа, већ је остао помоћни. Европска унија је званично саопштила своје разочарање речима да „није све што је желела на адекватан начин рефлектовано у коначном тексту Резолуције“. Ипак, ЕУ је истакла да сматра је Савет „напредак у односу на Комисију, који ће даље јачати механизам за људска права Уједињених нација“.²⁷ Од када је Савет у пракси заживео, Европска унија континуирао истиче да га перципира као главно тело за људска права у систему УН, наглашавајући његову „водећу улогу [...] у решавању горућих повреда људских права“²⁸ и више пута је јавно декларисала своју решеност да „одлучно допринесе његовом ефикасном функционисању.“²⁹ За разлику од Генералне скупштине у којој има статус посматрача³⁰, Европска унија у Савету нема право активног самосталног учешћа, већ је заступљена преко својих држава чланица. Другим речима, држава председавајућа Европским саветом

²⁴ Gjovalin MacAj, Joachim Koops, "Inconvenient multilateralism: The challenges of the EU as a player in the United Nations Human Rights Council", in Jan Wetzel (ed.), *The EU as a 'Global Player' in Human Rights?*, Routledge, London/New York, 2011, pp. 66-81.

²⁵ Gjovalin MacAj and Joachim Koops, *supra*, n. 466, p. 73; Jan Wouters, Katrin Meuwissen, The European Union at the UN Human Rights Council. Multilateral Human Rights Protection Coming of Age?, *European Journal of Human Rights*, 2014, p. 135-172, p. 137; Jan Wouters, Sudeshna Basu, Nadia Bernaz, *The Role of the European Union in the Human Rights Council*, Study for the European Parliament, Directorate-General External Policies of the Union, November 2008, pp. 6-7.

²⁶ Statement by the United Kingdom on Behalf of the European Union, Informal meeting of the General Assembly Plenary, Follow-up to the World Summit, 'The Human Rights Council: Status, Size, Composition & Membership of the Council', New York, 24.10.2005, Интернет: http://www.eu-n.europa.eu/articles/en/article_5178_en.htm.

²⁷ Jan Wouters and Katrin Meuwissen, *op.cit.*, p. 472.

²⁸ Council of the European Union, EU Strategic Framework and Action Plan on Human Rights and Democracy (11855/12), 25.6.2012.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Resolution adopted by the General Assembly on 3 May 2011 no. 65/276: "Participation of the European Union in the work of the United Nations".

говори у име ЕУ пред Саветом за људска права.³¹ Представници ЕУ, као што је на пример специјални представник за људска права, односно представник Делегације ЕУ у Женеви, могу говорити у неформалним приликама. Због тога је координација између држава на нивоу ЕУ посебно важна, како би се могла створити додатна вредност деловања под истом капом. Како би усмерила деловање својих држава чланица, Европска унија је, ослањајући се на свој Стратешки оквир, 2012. године усвојила „Средњерочне приоритете за Уједињене нације за период 2012-2015“.³² У сегменту који се бави људским правима, прво је поновљено да се „људска права у језгру спољних послова Европске уније“ (став 25). ЕУ је као циљ себи зацртала наставак побољшања сарадње са трећим државама у Савету за људска права и Трећем комитету ГС, истичући да је активна промоција интеграције људских права у све аспекте УН од посебног значаја (став 26). Даље је истакла и да се обавезује да ће даље развијати капацитете Савета да се бави тешким и хитним ситуацијама кршења људских права (став 28). Од појединачних права, односно права рањивих група, ЕУ је посебно заинтересована за права детета, ЛГБТ особа, недискриминације и родне равноправности, слобода изражавања и вероисповести, као и укидања смртне казне. Европска унија је такође истакла значај специјалних процедура. У свом деловању ка УН, Европска унија посебно помаже рад Високог комесара УН за људска права, чији рад финансијски јача преко свог Европског инструмента за демократију и људска права. Овај програм, покренут 2006. године, намењен је подршци унапређењу демократије и људских права ван ЕУ. Буџет програма за период 2007-2013. износио је 1,1 милијарду евра, док је за период 2014-2020. преко 1,3 милијарде. Иако би након Лисабонског уговора требало да буде олакшана координација деловања у међународним организацијама, превасходно кроз јачање улоге Делегације ЕУ, државе чланице се тешко прилагођавају на нов модел који позива на лидерство Делегације у лобирању и заговарању, односно смањење улоге ротирајућег председника Европског савета. Последица тога је да се координациони састанци чланица у Женеви (где заседа Савет) мање тичу суштинске (садржинске) дискусије, а више се свODE на надгорњавање Делегације ЕУ и представника држава чланица. Кључна предност ЕУ требало би да буде могућност комуникације „једне поруке са више гласова“, што је ЕУ препознала још 2005. године када се

³¹ За распоред ротирајућег председника за период 2007-2020, видети: “Council Decision of 1 January 2007 determining the order in which the office of President of the Council shall be held”, *OJ L1/11*. У случају да ротирајући председник није у то време члан Савета УН за људска права, онда се једна од чланица Уније која је истовремено и чланица Савета обраћа у име целе Уније у поступку гласања.

³² Council of the European Union, *The European Union medium-term priorities at the United Nations (2012-15)*, 9820/1/12, 23 May 2012. ЕУ такође усваја годишње планове активности за Генералну скупштину.

и определила за ову крилатицу. Идеја је да се приликом формалних дискусија прво јави представник ЕУ, а да потом представници држава чланица својим консекутивним јављањима додатно ојачају заједничку поруку. Тиме би се створио утисак јединства, али би се избегла негативна перцепција „Европске уније као монолитног блока“.³³ У њеном интересу је да искористи експертизу и капацитет сваке државе чланице, те да заједнички наступ буде додата вредност. Јасно је да оваква стратегија тражи претходну координацију и достизање заједничког става. Постојећа истраживања указују да ова стратегија није тако често коришћена, јер ретко све државе чланице ЕУ које су у датом тренутку чланице Савета иступају током дискусије. „То се дешавало током специјалних седница поводом ситуација у Мјанмару, Дарфуру и ДР Конгу, али готово никад у другим специјалним и редовним седницама (кад се евентуално две до три државе чланице огласе поред „гласа ЕУ“).³⁴ Ипак, иако се државе чланице вербално не оглашавају током седница Савета на начин предвиђен стратегијом из 2005. треба приметити да кад се гласа, ЕУ по правилу то чини униформно. У свега неколико случајева су чланице ЕУ гласале различито, и то по правилу када је реч о Палестини. Иако је ЕУ успела да изврши тематску приоритизацију и висок степен кохезије у гласању, њен укупни утицај на рад Савета остаје лимитиран.³⁵ Неколико је разлога за то. Први није инхерентан само политици ЕУ у области људских права, већ генерално и односи се на постојање значајног броја спорних питања око којих се воде жустре расправе унутра саме ЕУ, што онемогућава заједнички спољни наступ. То се најјасније видело у случајевима када је Савет расправљао о раду специјалног известиоца УН за људска права миграната. Последица тога је да се заједнички став уместо на највиши своди на најмањи заједнички именитељ.³⁶ Заправо, у случају ЕУ, најмањи је истовремено и једини заједнички именитељ. Други разлог ограниченог домета је спорост ЕУ у координацији и формулисању позиције. У

³³ Davide Zaru, Charles-Michel Geurts, “Legal Framework for EU Participation in Global Human Rights Governance”, in Jan Wouters, Hans Bruyninckx, Sudeshna Basu and Simon Schunz (eds.), *The European Union and Multilateral Governance*, Palgrave MacMillan, 2012, p. 61.

³⁴ Karen E. Smith, “The European Union at the Human Rights Council: speaking with one voice but having little influence”, *Journal of European Public Policy*, 17(2), 2010, p. 229.

³⁵ Michael Emerson. et Al., *Upgrading the EU's Role as Global Actor: Institutions, Law and the Restructuring of European Diplomacy*, Centre for European Policy Studies (CEPS), Egmont – The Royal Institute for International Relations/European Policy Centre/Leuven Centre for Global Governance Studies, 2011, p. 94.

³⁶ Поменути став често је садржан у интервјуима званичника ЕУ. Видети: Richard Gowan, Franziska Brantner, “A Missed Opportunity? The EU and the Reform of the UN Human Rights Architecture”, in Laïdi Zaki (Ed.), *EU Foreign Policy in a Globalized World*, Routledge, London, 2008.

литератури се као разлог за то наводи дистанца између Женеви и Брисела³⁷, како у физичком, тако и политичком смислу. Док ЕУ постигне консензус око неког питања, премало времена остане за ефикасно лобирање у Женеви. Како истиче Туоминен, чак су и најближи савезници ЕУ веома критични према координацији ЕУ и тајној дипломатији.³⁸ Преговарачка спорост један је од камена спотицања за други, чини се теже отклоњив, проблем: неспособност ЕУ да прошири круг партнера у Савету ван сигурне зоне (Канада, Јапан, Јужна Кореја, Швајцарска, Норвешка). ЕУ успева да, у зависности од теме, привуче државе кандидате за чланство и, ређе него што би се очекивало, јужноамеричке демократије. У првих 15 редовних седница Савета (2006–2010), било је укупно 89 гласања прозивком. Од тога су у чак 72% државе чланице ЕУ биле у мањини.³⁹ Другим речима, већину имају државе које нису лидери у отворености према међународном надзору над људским правима у њиховим државама (Русија, Кина, Куба, Алжир, итд). То се најбоље може илустровати кроз примере предлога резолуција које је подносила ЕУ на теме које су јој од посебног значаја, као што су права ЛГБТ особа или ситуација у Шри Ланки или Конгу, када су друге регионалне групе (Афричка група или група окупљена око чланица Организације исламске конференције) биле далеко успешније у лобирању. Интересантно, у званичним документима ЕУ стоји да је она имала „приметан успех у достизању консензуса око иницијативе у вези са слободом вероисповести“⁴⁰, иако је утисак посматрача управо супротан. Тако на пример, Карен Смит истиче да је „ЕУ нарочито изолована у питањима посебно блиским Организацији исламске конференције и Афричкој групи – Средњем истоку и слободи вероисповести“.⁴¹

Коначно, будним посматрачима збивања у Савету није промакла селективност и лицемерје Европске уније приликом гласања, односно предлагања резолуције.

³⁷ Karen E. Smith, “The European Union at the Human Rights Council: speaking with one voice but having little influence”, *Journal of European Public Policy*, 17(2), 2010, pp. 224-241; Richard Gowan, Franziska Brantner, *A Global Force for Human Rights? An Audit of European Power at the UN*, ECFR Policy paper, September 2008; “A Missed Opportunity? The EU and the Reform of the UN Human Rights Architecture”, in Laïdi Zaki (Ed.), *EU Foreign Policy in a Globalized World*, Routledge, London, 2008.

³⁸ Hanna Tuominen, *The EU's Performance at the UN Human Rights Council*, University of Helsinki, 2012.

³⁹ Karen E. Smith, “The European Union and the Politics of Legitimization at the United Nations”, *European Foreign Affairs Review*, 18(1), 2013, p. 71.

⁴⁰ Joint Communication to the European Parliament and the Council Human Rights and Democracy at the Heart of EU External Action -Towards a More Effective Approach, COM/2011/0886 final, Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0886>.

⁴¹ Karen E. Smith, 2010, op.cit.

Тако Кина никад није била предмет ниједне резолуције ЕУ.⁴² Такође, ЕУ је позната по томе да лако одустаје од предлога својих резолуција уколико се чини да неће имати широку подршку других чланица. Последица тога је да игра на сигурно и предлаже компромисне резолуције, које сигурно пролазе⁴³, са врло малим реалним дометом и утицајем на стање људских права на терену.⁴⁴ То се тешко може подвести под „лидерство“, како ЕУ воли да оцени своју улогу у заштити људских права у свету. Истине ради, треба приметити и да Савет, одн. људска права *per se*, нису изолована од других органа УН нити од других политика, те да су резолуције Савета посебно пријемчиве за „поткусуивање“ и „враћање дугова“, тако да људска права умеју да буду талац дискусија у Савету безбедности. Таква ситуација није иманентна само Уједињеним нацијама. Познато је да у Организацији за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) људска димензија често бива место наставка обрачуна започетих у политичко-војној димензији.

6) ИЗВОР

- Akyesilmen, N., “Human Rights Mechanism Of The European Union: An Anarchic Order?“, *European Journal of Economic and Political Studies*, pp. 79-106.
- Alston, P., *The EU and Human Rights*, New York, Oxford University Press, 1999.
- Benoit-Rohmer, F. et Al, *Human Rights Mainstreaming In EU’s External Relations*, European Parliament, 2009.
- Borchardt, K.D, *The ABC of Community Law*, Bruseels, 2000.
- Council Decision (CFSP) 2015/260 of 17 February 2015 extending the mandate of the European Union Special Representative for Human Rights, Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015D0260>.
- Council Decision of 1 January 2007 determining the order in which the office of President of the Council shall be held, *OJ L1/11*.
- Council of the European Union, EU Strategic Framework and Action Plan on Human Rights and Democracy (11855/12), 25.6.2012.
- Council of the European Union, The European Union medium-term priorities at the United Nations (2012-15), 9820/1/12, 23 May 2012.
- Council Regulation (EC) No 168/2007 of 15 February 2007 establishing a European Union Agency for Fundamental Rights, Интернет: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/351-reg_168-2007_en.pdf.

⁴² Hanna Tuominen, *op.cit.*

⁴³ Karen E. Smith, 2010, *op.cit.*, p. 232.

⁴⁴ Изузетак представља успех Европске уније да анимира велики број чланица Савета да изгласају чврст мандат специјалном известиоцу за Белорусију.

- Emerson, M. et Al., *Upgrading the EU's Role as Global Actor: Institutions, Law and the Restructuring of European Diplomacy*, Centre for European Policy Studies (CEPS), Egmont – The Royal Institute for International Relations/European Policy Centre/Leuven Centre for Global Governance Studies, 2011.
- European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy, Brussels, 12.12.2011, Com(2011) 886 Final, *Joint Communication to the European Parliament and the Council - Human Rights and Democracy at the Heart of EU External Action -Towards a More Effective Approach*.
- Freedman, R., "New Mechanisms of the UN Human Rights Council", *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 29/3, 2011.
- Freedman, R, *The United Nations Human Rights Council: A Critique and Early Assessment*, London, Routledge, 2013.
- Gowan, R., Brantner, F., "A Missed Opportunity? The EU and the Reform of the UN Human Rights Architecture", in Laiidi Zaki (Ed.), *EU Foreign Policy in a Globalized World*, Routledge, London, 2008.
- Gowan, R., Brantner, F., "A Global Force for Human Rights? An Audit of European Power at the UN", *ECFR Policy paper*, September 2008.
- Grabbe, H., *The EU's Transformative Power – Europeanization through Conditionality in Central and Eastern Europe*, London, Palgrave Macmillan, 2006.
- Joint Communication to the European Parliament and the Council Human Rights and Democracy at the Heart of EU External Action –Towards a More Effective Approach, COM/2011/0886 final, Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0886>.
- MacAj, G., Koops, J., "Inconvenient multilateralism: The challenges of the EU as a player in the United Nations Human Rights Council", in Jan Wetzel (ed.), *The EU as a 'Global Player' in Human Rights?*, Routledge, London/New York, 2011.
- Rajagopal, B., „Lipstick on a Caterpillar? Assessing the New U.N. Human Rights Council Through Historical Reflection“, *Buff. Hum. Rts. L. Rev.*, 7, 2007.
- Redondo, E.D., "The Universal Periodic Review of the UN Human Rights Council: An Assessment of the First Session", *Chinese Journal of International Law*, 7(3), 2008.
- Smith, K.E., "Speaking with One Voice? European Union Co-ordination on Human Rights Issues at the United Nations", *Journal of Common Market Studies*, 44(1), 2006.
- Smith, K.E., „The European Union and the Politics of Legitimization at the United Nations“, *European Foreign Affairs Review* , 18(1), 2013.
- Smith, K.E., "The European Union at the Human Rights Council: speaking with one voice but having little influence", *Journal of European Public Policy*, 17(2), 2010.
- Smith, K.E., *The European Union And The Review Of The Human Rights Council*, European Parliament, 2011.

- Spohr, M., "United Nations Human Rights Council: Between Institution-Building Phase and Review of Status", in Armin von Bogdandy and Rüdiger Wolfrum (eds.), *May Planck Yearbook of United Nations Law*, 14, 2010.
- Statement by the United Kingdom on Behalf of the European Union, Informal meeting of the General Assembly Plenary, Follow-up to the World Summit, "The Human Rights Council: Status, Size, Composition & Membership of the Council", New York, 24.10.2005, Интернет: http://www.eu-n.europa.eu/articles/en/article_5178_en.htm.
- Tawhida Ahmed, T., Jesús Butler, I. De, I. de The European Union and Human Rights: An International Law Perspective", *The European Journal of International Law*, 17(3), 2006.
- Tuominen, H., *The EU's Performance at the UN Human Rights Council*, University of Helsinki, 2012.
- Viegas e Silva, M., "The United Nations Human Rights Council: Six Years On", *SUR - International Journal on Human Rights*, 10(18), 2013.
- Wouters et Al, *A Comparative Study of EU and US Approaches to Human Rights in External Relations*, European Parliament, 2014.
- Wouters, J., Basu, S., Bernaz, N., *The Role of the European Union in the Human Rights Council, Study for the European Parliament*, Directorate-General External Policies of the Union, November 2008.
- Wouters, J., Meuwissen, K., *The European Union at the UN Human Rights Council. Multilateral Human Rights Protection Coming of Age?*, Leuven Center for Global Governance Studies Working paper no. 126, 2013.
- Wouters, J., Meuwissen, K., "The European Union at the UN Human Rights Council. Multilateral Human Rights Protection Coming of Age?", *European Journal of Human Rights*, 2014.
- Zalewski, P., *Sticks, carrots and great expectations: Human rights conditionality and Turkey's path towards membership of the European Union*, Warsaw, Centre for International relations, 2004.
- Zaru, D., Geurts, C-M., "Legal Framework for EU Participation in Global Human Rights Governance", in Jan Wouters, Hans Bruyninckx, Sudeshna Basu and Simon Schunz (eds.), *The European Union and Multilateral Governance*, Palgrave MacMillan, 2012.
- Вујачић, М., *Заштита људских права у Европској унији – првих 60 година*, у Јелена Бабић (ур.), *Годишњак УЕФ Србија 2011*, Службени гласник и Унија европских федералиста Србија, Београд, 2012, Интернет: https://marko.vujacic.files.wordpress.com/2007/02/zastita_osnovnih_prava_u_evropskoj_uniji_-_prvih_60_godina.pdf.

- Горданић, Ј., „Акциони план ЕУ у области људских права и демократије за период 2015-2019“, *Европско законодавство*, бр. 54, 2015.
- Новичић, Ж., Стојановић, А., Јончић, М., „Савет УН за људска права: структура, механизми и пракса“, *Међународна политика*, бр. 1143, јул-септембар 2011.
- Петровић, В., „Реформа система заштите људских права у Уједињеним нацијама – Савет за људска права“, у Зоран Радивојевић (ур.), *Уставне и међународноправне гаранције људских права*, Правни факултет Универзитета у Нишу, 2008.
- Случај 11/70. 1970. *Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr und Vorratstelle fur Getreide und Futtermittel*. ECR 1125.
- Случај 4/73. 1974. *Nold v. Commission*. ECR 491.

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Ступањем на снагу Лисабонског уговора ојачани су правни темељи ЕУ за јединственим спољним наступом. Усвајањем Стратешког оквира за демократију и људска права и пратећих акционих планова извршена је тематска приоритизација и створени предуслови за кохерентно, ефикасно и циљано спољно-политичко деловање у области људских права. Постављање Средњерочних приоритета за Уједињене нације за период 2012-2015. требало је да додатно усмери активности Уније у највећем светском политичком форуму. И поред заокруженог нормативног оквира за спољно-политичко деловање у области људских права, овде смо на на примеру учешћа ЕУ у раду Савета УН за људска права, показали да се проблеми карактеристични за њену спољну политику генерално, врло јасно осликавају и у области људских права. Ту се мисли на недовољну изграђеност и препознатост Европске уније као јединственог актера у међународним односима, делом проузроковану спорашћу да у кризним ситуацијама довољно брзо формулише заједнички став, што за последицу има да се други интерлокутори у мултилатералном окружењу и даље окрећу појединачним државама чланицама. Упркос својим јасним аспирацијама, Европска унија није успела да заузме лидерску позицију у Савету УН за људска права. Узроке тога треба тражити и у интерним и у екстерним разлозима. На интерном плану ЕУ треба да смањи дистанцу између Брисела као политичког центра одлучивања, и Женеви као места презентовања тих одлука. Предуслов тога је брже интерно усаглашавање и формулисање заједничког става, који би онда могао бити ефикасније искомунициран са другим члановима Савета. Ту је од посебног значаја дипломатска организација ЕУ у Женеви, коју и даље карактеришу отпори држава чланица да препусте Делегацији ЕУ координацију и фактичко вођство. Последица тога је конфузија коју ЕУ одашиље и која умногоме смањује њене

капацитете да делотворније лобира. И саме дипломате из држава чланица Европске уније признају да досег њиховог утицаја може значајно бити унапређен.⁴⁵ Србија као будућа чланица ЕУ, унутар обавеза преузетих на међународном правном плану а са својим међународним кредибилитетом нарочито међу несврстаним земљама, треба да помогне да Европска унија унапреди своје односе са кључним представницима других група у Савету (Афричком групом, Јужно-америчком групом, групом Организације исламске конференције, итд), како би се повећала шансе да резолуције о темама које су од посебног значаја за остварење људских права буду коначно и изгласане.

⁴⁵ Karen E. Smith, 2010, *op.cit.*, p. 235.